

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Стилиян Йотов, дфн,
относно конкурс за доцент по ПН 2.3. философия
(философия на Новото време и Съвременна философия)
за нуждите на философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

I. Дани за конкурса. В обявения от Софийски университет „Св. Климент Охридски” [СУ] (в ДВ. бр. 81/ 14.10.2012 г.) конкурс за академичната длъжност доцент по философия (философия на Новото време и Съвременна философия) – шифър на професионалното направление 2.3., научна област 2. (хуманитарни науки) – участва един кандидат – д-р Васил Бранимиров Видински, главен асистент във философски факултет на СУ.

II. Дани за кандидата. Д-р Видински отговаря на изискванията, предвидени от Закона и Правилника на СУ за заемане на академични длъжности, а именно:

- притежава образователната и научна степен „доктор” от 2007 г.,
- от 2006 г. заема академичната длъжност „асистент”, а от 2007 г. – „главен асистент” и
- участва в конкурса с необходимия брой публикации – публикуван монографичен труд.

Кандидатът е допуснат до участие в конкурса за доцент въз основа на пълна и безупречна документация, от която – и на базата на собствените си впечатления – мога да направя следващите по-долу обобщения и оценки.

III. Описание на научните трудове и дейности.

Първо, списъкът с публикации показва регулярност на приносите на кандидата в науката, участия в значими дискусии, целенасочени занимания и последователност в отстояването на собствени позиции. След 2007 г. могат да се изброят 12 самостоятелни текста с научно съдържание (2 от

които с обема на монографии и съставителството на една антология); написани на български и английски, и публикувани в реномирани издания.

Второ, през последните 6 години д-р Васил Видински е ръководител на два и участник в още един изследователски проекта, одобрени и реализирани на университетско равнище. Общото за тях е връзката на философията и науката в епохата на модерността и в съвременето ни. Резултатите от тези проекти са с доказано значение за професионалното израстване на по-млади колеги и за съвместната работа в катедрата, а възникналите от тях публикации имат пряко приложение в преподаването на основни дисциплини в специалността философия не само в СУ.

Трето, профилът на публикациите на д-р Видински има ярко изразени черти. Част от тях са в полето на основните дисциплини, които преподава във ФФ на СУ – най-вече философията на класическия рационализъм. Другите са интердисциплинарни по своя характер, в по-общ план те са посветени на технологизирането на човешките практики и отношение към света, както и на самоорганизиращите се системи и процеси. И в двата случая е налице забележителен синтез между философско проникновение и научна прецизност, продуктивен сблъсък между класически и най-актуални решения по разискваните проблеми, удържане на високи стандарти за доказване на тезите и за приложимост на резултатите.

Четвърто, във всички авторски текстове Васил Видински демонстрира завидна осведоменост в история както на философията, така и на науките, при това не само на природните, но и на формалните. Навсякъде проявява загриженост и отговорност, моделите и формите на рационалност, които изследва и реконструира, да комуникират помежду си, да трасират ориентири с оглед наличните проблемни ситуации и очертаващите се бъдещи предизвикателства. И всичко това е изложено с неподправим стил. Видински притежава и демонстрира забележителна

дарба да обобщава и дефинира изводите си на равнища с различна степен на абстрактност и приложимост, което предлага в рамките на един и същ текст, и позволява възприемането им от читатели и изследователи с най-разнообразни компетенции и интереси.

Всичко това недвусмислено свидетелства за притежавания от кандидата научен потенциал и стабилизира очакванията за бъдещо развитие и продуктивност.

IV. Научни приноси. Справка за цитирането на публикациите на д-р Васил Видински, приложена в материалите по конкурса – библиографски цитирания и индексирание на публикации, дава представа за отзвук от тях, а монографията *Случайности. Историческа типология* (2016), предложена от кандидата на вниманието на журито, потвърждава в пълна степен приносните моменти на самооценката ѝ. В моята собствена преценка ще ги резюмирам в *шест аспекта*, акцентирайки съответно върху четири главни постижения и върху две слабости.

1. Изследването на Видински се нарежда сред най-актуалните световни разработки върху проблемите на модалностите, на тяхната интерпретация със средствата на логиката и в светлината на онтологията. При това е налице самостоятелно *творческо и оригинално произведение*, съчетаващо разнообразна методология и обединяващо множество научни области и равнища на познанието. Независимо, че целта е изготвянето на типология на понятията и концепциите, с които осмисляме случайността, резултатът е убедителна и пълна *систематизация*, която и занапред ще предначертава границите и смисловите полета, в които могат да се разгръщат и изпробват модели за по-детайлно вглеждане в случаите, когато става дума за случайност или дори за преценка на модалността на явленията и събитията, на действията и познанието. Да, след тази книга, образованите читатели ще разполагат с пет добре разграничени, дори операционализирани схващания за случайността, но фактът, че цялостната

им реконструкция се отблъсква от едно по-радикално заличаване на самата случайност и прелива в не по-малко радикалното питане за хипотетичната възможност за напълно друга алтернатива, разкрива смелостта на автора в полето на философията да изследва пределите на „първата философия”.

2. Книгата на Видински демонстрира *първокласни умения за историко-философски анализи*. Познанията, респективно постиженията му са еднакво добри когато става дума за антични автори, за модерни или съвременни. Навсякъде са отчетени езикови особености, история на идеите и на понятията, контексти на употреба, но е удържана и обща линия на реконструкциите, посветена на основната цел на изследването. Собствените интерпретации и решения са подплатени с доказателства и са схематично онагледени така, че могат да се проследят през цялата сложна структура на книгата. Впечатляващо е, че генеалогията и кристализацията на всеки от класическите типове случайност е сблъскан с негова съвременна и в известен смисъл „постмодерна” версия. Това само по себе си разкрива нови измерения от познанията на автора, но най-вече позволява характерните черти на традиционни концепции да изпъкнат в нова светлина, да се окажат неподозирани предизвикателства и същински неизчерпаем ресурс за ориентация в актуални проблеми.

3. В най-конкретен план историко-философският принос от детайлните анализи на отделните автори е *разграничаването на повече от едно понятие за случайност при всеки от тях*. Разбира се, в някои от случаите подобни изводи са правени. Но дори там на Видински следва да се признае оригиналност в подхода и умение да открива смислови разлики в най-заплетени пасажи и на пръв поглед сходни формулировки. За мен частта, посветена на Кант – особено прочитът на *Критика на способността за съждение*, е новаторски и доведен до там, докдето малцина са стигали и сякаш никой досега не е задържал толкова дълго.

4. Още с докторската си дисертация Видински заяви позицията си на историк на философията, за когото състоянието и решенията в частните науки са от решаващо значение. Тук сме свидетели на неговата *осведоменост за развитието на научното познание* в области, в които традиционно то се разглежда като избягало от опеката на философията, като затворило се в себе си, като отдало се в плен на математиката ли дори на статистиката. Видински не просто има интерес към това развитие на научността, но – чрез акцент върху идеите за индетерминизма – предлага и философско обяснение за раждането и утвърждаването на тази нагласа. Същевременно тъкмо проникновените му анализи върху теория на вероятностите и върху теория на информацията позволяват да придобият очертание съвременните „позитивни” схващания за случайността, както и да се видят скрити или потенциални форми на взаимодействие между философия и наука.

5. Въпреки пълнотата на представените гладни точки изследването на Видински *оставя без внимание* две вълни в интереса към случайността, разгърнали се в немскоезичната литература през 30-те и 60-те години на ХХ в. В първия случай става дума за влиянието на хусерловия ученик Оскар Бекер върху осмислянето на модалностите във феноменологията, но и върху последвалите интерпретации на Кант. Смятам, че ако са били взети предвид някои от тогавашните изследвания, Видински би предложил по-убедителен и не дотам апориен анализ на модалната секция от таблицата на категориите в *Критика на чистия разум* на Кант. Във втория случай става дума за системния прочит на Лайбниц, иницииран от издателите на оригиналното му творчество. Предполагам, че включването на резултатите от тези анализи биха променили значението, която Лайбниц играе в предложената от Видински реконструкция; плахите бележки под линия за предполагаеми други понятия за случайност щяха да се превърнат

в моменти от основния текст; на Лайбниц би се паднал обем от книгата, съпоставим с отделения за Кант и Хегел.

6. Мястото и ролята на *Хегел*. От една страна, включването на Хегел в поредицата разгледани автори и теории е необичайно и рисковано. От друга страна, Видински е положил неимоверни усилия и е направил забележителни изводи относно съдържащите се в *Науката логика* тези. Тук обаче тъкмо табличното представяне на съдържанието, разглеждането му не в последователността, в която Хегел е сторил това, размива драматургията, с която се осъществяват преходите от един смисъл на понятията към друг, синхронното им преплитане и в крайна сметка – несиметрично снемане, където равностойността на модалните категории изчезва. В по-общ план книгата на Видински подминава въпроса, дали и доколко „действителността“ е същинска модална категория; при положение, че за нея (и то като определящ фон) става дума само при Хегел, при Кант (ако допуснем, че в известна степен е тъждествена на „битие“) тя не е водеща, и в последствие „слиза от сцената“ на главните философски интерпретации на модалностите. Изобщо разглеждането на традиционните модални категории (онези от квадрата на Аристотел) в контекста на действителността или на съществуването, но също така на истината, направата и познанието (както прави Лайбниц) е или нещо твърде специфично за немската класическа традиция или принос, останал недооценен и неразбран, но все още носещ потенциал. За съжаление тази тема не попада във фокуса на изследването на Видински.

V. Преподавателска, лекторска и редакторска работа. В областта на учебната дейност Васил Видински се ползва с името на утвърден и компетентен преподавател. За десетте години работа в СУ като главен асистент (и още пет, от както е бил хоноруван) той е натрупал и доказал опит и рутина, каквито притежават малцина от поколението му. Но да се каже само това, ще е кощунство. Видински е образцов преподавател,

асистент, с когото всеки би мечтал да работи. Организацията на неговите семинари отговаря на стандарти, които са свойствени за най-добрите университети по света и рядко се следват в България, в това число дори в СУ. Резултатите от тях са документирани и достъпни, така че представляват нарастващ ресурс за по-качествено образование, за сравнение на постиженията, за подготовка на бъдещи изследвания.

Внимание будят и лекционните курсове, които д-р Видински е провел, особено тези, които допълват основните дисциплини от учебната програма. В по-голямата част от тях пресечното отношение философия-наука и напрежението в него е било фокусирано около ключови проблеми, които и днес са изкушение и загадка за най-изкусни умове – природата на пространството, времето и движението, проблемът за континуума и хаоса, схващането за организма. Други са посветени на напрежения в история на философията – между решения на Кант и Хегел или в рамките на Кантовата философия. На този фон изпъква и интересът на Видински към философия на културата и се надявам, успешното му хабилиране да го утвърди като преподавател с по-трайни занимания в тази област. Нещо повече, тъкмо критичното му отношение към универсализма на каузалните обяснения, свойствен за класическата наука и философия, би допринесло за по-адекватно осмисляне на рационалността, диференцирана в полетата на природознанието, на социалните и хуманитарни науки, както и на практиките, свързани с тях.

Затова не е изненада, че за последните девет години Видински е бил предпочетен за научен ръководител на осем от успешно защитените дипломни работи. Впрочем, половината от тези дипломанти са продължили образованието си във ФФ и като докторанти. Нямам съмнение, че хабилирането на д-р Видински ще позволи на колегията да разполага и с търсен и надежден ръководител на докторантски проекти.

Д-р Видински съчетава умело преподавателската си дейност и с организационна; над десет години участва работата на институции, отговорни за подготовката на зрелостници да продължат образованието си в по-висша степен благодарение на философията. Отскоро е и член към Културния център на СУ и на редакционния съвет на академичното списание „Пирон”. Това е признание за качества на кандидата, надскачащи по-тясно научните умения.

На фона на ангажиментите, свързани с изследователската и преподавателската дейност, Васил Видински представя редовно доклади на най-различни конференции; само за последните 5-6 години документацията свидетелства за 16 изяви на национални и международни форуми.

Изложеното дотук ме уверява, че хабилитирането на д-р Васил Видински би допринесло както за разгръщане на неговите способности, така и за развитие на научния живот и утвърждаването на философската и специалност в СУ.

VI. Лични впечатления. Познавам Васил Видински от следването му в СУ, но отличните му впечатления се затвърдиха след привличането му като асистент в катедра История на философията. Всичко, което той разисква със студентите в семинарите, е видно, може да се използва и оценява по начин, по който никой друг в специалността не прави. Кое то създаде доверие, позволи съвместна дейност, която не дотяга заради ненужни повторения и се допълва там, където е нужна самостоятелна работа. Става дума за доверие не само между нас като преподаватели. Всеки път, когато насоча някого за консултация към Видински, улавям в насрещната реакция предчувствие, че решението ми е правилно, защото и досега „работата с асистента” е била интересна, успешна и дори приятна. Благодарение на това стана възможно в общия ни курс да оценяваме резултатите на участниците комплексно, въз основата на реални и

разнородни постижения в семинарите и от изпитите. Не мога да пропусна и рецензиите на дипломни работи или на дисертации, които Видински представя съответно на публична или (засега само) на вътрешна защита. Със своята лаконичност и прецизност те са се превърнали в запазена марка, в която изяществото и справедливостта тържествуват.

С кандидата за доцент д-р Васил Видински не съм съавтор и нямам участие в съвместни изследователски проекти.

VII. Заключение. Приносите на кандидата както в научната дейност, така и за утвърждаването на философията в университетското образование и в публичния живот у нас, ми дават основания да смятам, че в случая са изпълнени всички изисквания на *Закона за развитие на академичния състав в Република България*, предвидени за хабилитация. В резултат от прегледа на всички педагогически и изследователски качества, изтъкнати по-горе, давам своето положително становище и еднозначно смятам, че гл. ас. д-р Васил Бранимиров Видински заслужава да бъде избран за доцент по философия (философия на Новото време и Съвременна философия) в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

София, 18 февруари 2017 г.

(проф. дфн Стилиян Йотов)